

بررسی تاثیر عملکرد اجتماعی، زیست محیطی (محیطی) و اخلاقی بر عملکرد مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار

آناهیتا زندی

دانشجوی دکترای گروه حسابداری، دانشکده علوم انسانی، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران (نویسنده مسئول)
zandi_anna@yahoo.com

خسرو فغانی ماکرانی

دانشیار و عضو هیات علمی گروه حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری، ساری، ایران
kh.makrani@chmail.ir

تاریخ دریافت: ۹۶/۰۸/۰۷ تاریخ پذیرش: ۹۶/۰۸/۲۱

چکیده

رعایت عملکرد اجتماعی از سوی سازمان‌ها، علاوه بر آن که برای خود شرکت‌ها بسیار سودمند می‌باشد برای افراد پیرامون سازمان با اهمیت است. پژوهش حاضر عوامل تاثیرگذار بر عملکرد مالی را مورد بررسی قرار داده است، که بدین منظور گزارش‌های سالانه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران مورد استفاده قرار گرفته است. بر این اساس یادداشت‌های همراه صورت‌های مالی و گزارش‌های فعالیت‌های هیات مدیره برای دوره زمانی ۱۳۹۴-۱۳۸۷ با استفاده از تحلیل محتوا مورد بررسی و تاثیر عملکرد اجتماعی، زیست محیطی (محیطی) و اخلاقی بر عملکرد مالی تعیین می‌شود. در این مقاله عملکرد مالی متغیر وابسته و عملکرد اجتماعی، زیست محیطی و اخلاقی متغیر مستقل هستند. داده‌های حاصل از تحلیل محتوا با استفاده از آزمون‌های مقایسه‌ای مورد بررسی قرار گرفت و نتایج نشان داد بین عملکرد اجتماعی، زیست محیطی و اخلاقی و عملکرد مالی شرکت‌ها تاثیر مستقیم و معناداری وجود دارد.

واژه‌های کلیدی: عملکرد اجتماعی، عملکرد زیست محیطی، عملکرد اخلاقی، عملکرد مالی.

۱- مقدمه

باید رفاه اجتماعی که بر فرایند کسب و کار اثر گذار است را حفظ کنند. با توجه به این عملکرد اجتماعی شرکت ها یکی از برنامه های استراتژیک انجام شده توسط شرکت ها در رابطه با سود و مزایای پایداری اجتماعی است. (ایزد نیا، ۱۳۹۲)

عوامل زیست محیطی جهت تهیه اطلاعاتی جهت کمک به مدیران در امر ارزیابی عملکرد، کنترل، تصمیم گیری و گزارشگری برای یک سازمان یا منطقه می باشد. عوامل زیست محیطی بر اساس مفاهیم، معیارها و ارزش های زیست محیطی و اقتصادی بنا شده است تا تاثیر آن را بر شاخص های عملیاتی و مالی شرکت مورد ارزیابی قرار دهد. بسیاری از کشورها وقتی مسائل اخلاقی، شرایط محیط کار، پایداری محیط زیست و غیره مطرح می شود، در اتخاذ رفتارهای مسئولانه پیشتاز هستند. این امکان که شرکت ها می توانند با سرمایه گذاری بر روی مسئولیت اجتماعی، یک مزیت رقابتی بوجود آورند با تغییراتی که در رفتار و نگرش های سرمایه گذاران نسبت به اجتماع بوجود آمده است نیز به شدت در سال های اخیر در حال افزایش است. (حسن، ۲۰۱۷)

در چند سال اخیر، به دلیل وسعت و اهمیت موضوع مسئولیت اجتماعی شرکتها، پژوهشگران مختلفی در جهان به بررسی ابعادی نوین از این موضوع و همچنین رابطه آن با موضوعات مختلفی نظیر نظام راهبری شرکتها و عملکردهای مالی و اقتصادی پرداخته اند. پژوهش حاضر با بهره گیری از چند مورد از جدیدترین تحقیقات صورت گرفته پیرامون مسئولیت اجتماعی شرکتها، به تشریح رابطه بین عملکرد اجتماعی زیست محیطی (محیطی) و اخلاقی و اجزای عملکرد مالی در شرکتها پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته است. لذا این پژوهش در صدد جستجوی یافتن پاسخی برای این سوال است که آیا بین تاثیر عملکرد اجتماعی، زیست محیطی (محیطی) و اخلاقی بر عملکرد مالی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد یا خیر؟

۲- مبانی نظری و مروری بر پیشینه پژوهش

بقا، پایداری و رشد شرکت ها در گرو اخلاق سازمانی می باشد. بعد از رسوائی شرکتها مانند انرون و ورلدکام اخلاق تجاری توجه بسیاری از محققان را به خود جلب کرده است. بنابراین ذینفعان فشار زیادی را روی شرکتها تجاری ایجاد می کنند تا ارزش های شرکت، مسئولیت اجتماعی و وضعیت اخلاقی و همه عملکرد اجتماعی شرکتشان را افشا کنند. طی چند سال گذشته اهمیت افشای اجتماعی افزایش یافته است. (فاراگ و همکاران، ۲۰۱۵).

مفهوم مسئولیت اجتماعی شرکتی (CSR) توجه زیادی را از طرف محققان و متخصصان جلب کرده است زیرا شرکتها با فشارهایی از طرف سهامداران داخلی و خارجی متعدد برای گنجاندن CSR در فعالیتها و عملیات شرکت مواجه هستند. مسئولیت اجتماعی شرکتی به عنوان فعالیتهای داوطلبانه انجام شده توسط شرکتها برای دست یابی به اهداف اجتماعی تعریف می شود. از دیدگاه مدیریتی، این بدین معنی است که شرکت بایستی سودآور و اخلاق مدار باشد و از قانون پیروی کند (کارول، ۱۹۹۹). وجود مطالعات روی افشای اجتماعی سه تئوری بنیادی را معرفی می کند؛ تئوری نمایندگی، تئوری مشروعیت و تئوری ذینفعان. از آنجا که تمرکز اصلی تئوری نمایندگی روی حداکثرسازی ثروت است، برخی محدودیتها راجع به افشای اجتماعی، زیست محیطی و اخلاقی وجود دارد. تئوری مشروعیت از سوی دیگر، فرض می کند که تصمیمات شرکت باید شامل اعتقادات، ارزش ها و هنجارهای اجتماعی باشد. طبق تئوری ذینفعان، مدیران اطلاعاتشان را بصورت داوطلبانه افشا می کنند تا بتوانند حمایت ذینفعان را به دست آورند. (فاراگ و همکاران، ۲۰۱۵)

مسئولیت اجتماعی شرکت (CSR) به ابتکار عملهای اختیاری شرکتها نسبت به ذینفعان مختلف شان، مثل مشتریان، عرضه کنندگان، تنظیم کنندگان، کارمندان، سرمایه گذاران، و جوامع اشاره دارد. نظریه ذینفع استدلالت می کند که شرکتها در یک روش مسئولانه اجتماعی از طریق مراقبت از منافع ذینفعان شان عمل می کنند. مدیران شرکت از CSR به عنوان یک ابزار استراتژیکی برای تمایز شرکتها از رقبا استفاده می کنند، وفاداری را در مشتریان ایجاد می کنند، کارآمدی و بهره وری عملیات شان را افزایش می دهند، کارمندان با کیفیت بالایی را جذب و حفظ می کنند و ارزش شرکت را به حداکثر می رسانند. مطالعات استدلالت می کنند که CSR دسترسی بهتری را به منابع ارزشمند ارائه می دهند، امکان بازاریابی بهتری را برای محصولات و خدمات فراهم می سازد و به کسب مشروعیت اجتماعی و افزایش عملکرد مالی شرکت کمک خواهد کرد. (وانگ، ۲۰۱۶)

عملکرد اجتماعی شرکتها موضوع حساسیت برانگیز و روبه توجه در سال های اخیر بوده است، تا آنجا که سازمان های بین المللی مانند سازمان ملل و اتحادیه اروپا، استانداردهایی را در این زمینه ارائه کرده اند. همچنین به خوبی آشکار شده که شرکتها و صنایع به طور قابل توجهی رشد کرده اند و بر رفاه اجتماعی تاثیر می گذارند. از آنجا که کسب و کار در محیط اجتماعی در حال رشد است، شرکتها

سهامداران خود دارند، متحمل یک وضعیت نامساعد رقابتی شده و در نتیجه از کاهش سود به دلیل هزینه های اجتماعی میتوانند جلوگیری نموده و یا آن را به دیگران منتقل نمایند (به عنوان مثال، دولت). (سیمسون و کاهرز، 2002)

در تئوری ذینفعان همیشه فرض میشود که ممکن است یک رابطه مثبت بین عملکرد اجتماعی و عملکرد مالی وجود داشته باشد. وادوک و گراوز (۱۹۹۷) استدلال نمودند که سود حاصل از مسئولیت اجتماعی شرکتها در مقایسه با هزینه های آن بیشتر است. بنابراین باید یک رابطه مثبت بین مسئولیت اجتماعی شرکتها و عملکرد مالی وجود داشته باشد. همچنین پرستون و ابانون (۱۹۹۷) بیان نمودند که رفع نیازهای ذینفعان مختلف شرکت باعث بازگشت اعتبار میشود که در نهایت تاثیر مثبتی بر روی عملکرد مالی دارد.

در خصوص رابطه ساختار مالکیت و عملکرد اجتماعی، لی و ژانگ (۲۰۱۰) به این نتیجه دست یافتند که هرچه درصد مالکیت دولتی در شرکتی بالاتر باشد آن شرکت ملزم به افشای شاخص های بیشتری از مسئولیت اجتماعی برای ذینفعان می باشد که این خود می تواند بر عملکرد مالی شرکتها اثر گذار باشد.

ارزیابی عملکرد یعنی اندازه گیری و بررسی چگونگی استفاده از منابع و دارایی های موسسه در جهت اهداف شرکت می باشد. اندازه گیری عملکرد مالی و عملیاتی، پایه بسیاری از تصمیمات از قبیل پاداش مدیران، قیمت سهام، ریسک سهام، تصمیم گیری مربوط به سرمایه گذاریها و بسیاری از موارد دیگر است. این تصمیم گیری ها باید بر اساس نتایج ارزیابی ها با معیارها و شاخص های عملکرد انجام گیرد و متناسب با فرآیند کاری سازمان باشد. بنابراین عملکرد واحدهای تجاری بر اساس دستیابی به اهداف تعیین شده کوتاه مدت و بلندمدت ارزیابی می شود. در حال حاضر، ارزیابی عملکرد بسیاری از شرکتها و سازمانها بر اساس شاخصهای مالی صورت می گیرد (باداوا، ۱۳۹۳). به همین ترتیب، کلارسون و همکارانش (۲۰۱۱) بیان کردند که بهترین عملکرد اجتماعی منجر به بهترین عملکرد مالی می شود.

پرستون و ابانون (۱۹۹۷) اعتقاد داشته اند که عملکرد ضعیفشان بی توجهی سازمان به جامعه و عدم رعایت اصول اخلاقی در برخورد با ذینفعان بیرونی، میتواند مشکلات فراوانی را برای سازمان ایجاد کند و مشروعیت سازمان و اقدامات آن را مورد پرسش قرار داده، در نتیجه جریمه هایی را برای سازمان در بر خواهد داشت و سود و موقعیت سازمان را تحت تاثیر قرار دهد که این مهم باعث کاهش عملکرد اجتماعی می شود. با توجه به رشد بازار سرمایه و بخش خصوصی کشور، شرکتها

مفهوم مسئولیت اجتماعی شرکتها در فضای کسب و کار جهانی امروز بطور فزاینده ای مهم است. در سال ۲۰۰۱، کمیسیون اتحادیه اروپا تعریف روشنی از مسئولیت اجتماعی شرکتها به عنوان "مفهومی که به موجب آن شرکت، نگرانی های زیست محیطی و اجتماعی شان را در عملیات تجاری و تعامل با سهامداران بصورت داوطلبانه ادغام می کنند" ارائه کرده است (فنگ، ۲۰۱۵)

از آنجا که قوانین بازار سرمایه، مقررات دولتی، سیاست های زیست محیطی و ایمنی و استاندارد گزارشگری مالی، ممکن است تعهدات قانونی شرکتها را جامعه را افزایش دهد، سرمایه گذاری در مسئولیت اجتماعی شرکتها بعنوان راهی برای کاهش هزینه تأمین مالی و حفظ مزیت رقابتی دیده می شود. شرکتها بزرگتر و شرکتهایی که بیشتر در معرض رسانه ها قرار دارند در سطوح بالاتری از مشارکت در CSR شرکت دارند. هم چنین اندازه شرکت، صنعت و محیط نظارتی تنوع در سطوح CSR را توضیح می دهد. مزیت های رقابتی شرکتها بزرگ و بالغ، در چهارچوب منابع و عملکرد مالی، به آنها اجازه می دهد تا در فعالیتهای مربوط به CSR شرکت کنند. (روسو، ۲۰۱۰)

امروزه، بحث اخلاقیات در حرفه، اهمیت فراوانی پیدا نموده است. در واقع یکی از جنبه های مهم فرهنگ سازمان اخلاقیات کارمی باشد و به سمتی پیش می رود که بخشی از استراتژی یک سازمان گردد. درک مفهوم اخلاقیات به طور کلی و در معنای خاص آن در کسب و کار، زیربنای ایجاد و حفظ یک نظام اخلاقی در جامعه و به تبع آن در سازمان هاست. اخیراً ابعاد اخلاقی و خیر خواهانه ی مرتبط با مسئولیت اجتماعی مورد توجه بیشتری قرار گرفته است. کارول معتقد است که مسئولیت اجتماعی شرکت در بردارنده انتظارات اقتصادی، قانونی، اخلاقی و اختیاری جامعه در یک دوره زمانی کوتاه و مشخص از سازمان ها است (کارول، ۱۹۷۹)

دیدگاه مسئولیت اجتماعی شرکتها از نگرش اخلاقی بر این فرض است که به دنبال دستیابی به جامعه ای خوب می باشد و بر روی الزامات اخلاقی در ارتباط بین شرکت و جامعه تأکید دارد. اخلاق تجاری یعنی مسئولیت شرکت در پاسخگویی به پیامدهای فعالیت هایی که جامعه را تحت تاثیر قرار می دهد و شرکت باید در اتخاذ تصمیمات و انجام فعالیت ها و اجرای عملیات خود، منافع همه ذینفعان را در نظر بگیرد (پورعلی و حجامی، ۹۳).

اقتصاددانان نئوکلاسیک، طرفداران رابطه منفی بین عملکرد اجتماعی و عملکرد مالی هستند. آنها استدلال می نمایند شرکتهایی که پاسخگویی به نیازهای اجتماعی

داد که بین مسئولیت اجتماعی شرکت با درجه محافظه کاری شرکت و کیفیت افلام تعهدی رابطه ی منفی و با مدیریت سود رابطه ی مثبت وجود دارد.

واهب (۲۰۱۵) در مطالعه ای با عنوان اثر واسطه عملکرد مالی در رابطه بین مسئولیت های اجتماعی و ساختار مالکیت به بررسی متغیرهای ضمنی موثر بر عملکرد مالی پرداخته است. رگرسیون داده های پنل بر روی یک نمونه انجام شد که شامل تمام شرکت هایی است که در شاخص مسئولیت اجتماعی مصر طی دوره ای از سال ۲۰۰۷ تا سال ۲۰۱۰ ثبت شده اند. نتایج نشان می دهند که عملکرد مالی بهتر (یا بدتر)، و مسئولیت اجتماعی، راهنما و سرنخی برای سرمایه گذاران سازمانی است.

سانگ و همکاران (۲۰۱۷)، به بررسی تاثیر مدیریت زیست محیطی بر بهبود عملکرد مالی بر روی شرکت های پذیرفته شده در بورس چین طی دوره زمانی ۲۰۰۷-۲۰۱۱ پرداختند. نتایج نشان داد که مدیریت زیست محیطی بر عملکرد مالی سال بعد به طور قابل توجهی تاثیر مثبت دارد، همچنین مدیریت زیست محیطی به طور قابل توجهی می تواند موجب بهبود سودآوری آینده گردد. از سوی دیگر نتایج نشان داد که مدیریت زیست محیطی موجب بهبود عملکرد مالی در سال جاری نمی گردد.

حسن و همکاران (۲۰۱۷) رابطه بین چرخه عمر شرکت و مسئولیت اجتماعی شرکت (CSR) را مورد بررسی قرار داد. نتایج پژوهش حاکی از آن است که مزیت های رقابتی و منابع سازمان امکان سرمایه گذاری در فعالیتهای مربوط به CSR را برای شرکتهای کامل و در مرحله بلوغ نبست به شرکتهای در سایر مراحل از چرخه عمر شرکت را بیشتر فراهم می سازد. همچنین به بررسی نقش منابع مالی در توضیح رابطه بین چرخه عمر شرکت و CSR پرداختند. نتایج نشان می دهند که اندازه، سوددهی، رابطه بین چرخه عمر شرکت و CSR را تعدیل می کنند.

خلیلی (۱۳۸۹)، در مطالعه ای با عنوان رابطه بین مسوولیت پذیری اجتماعی با عملکرد مالی شرکت ها به بررسی رابطه بین مسوولیت پذیری اجتماعی و ابعاد آن شامل شرایط محیط کار، محیط زیست، رفتار کسب و کار، جامعه و اجتماع محلی و راهبری شرکت با عملکرد مالی شرکت ها در صنعت مواد و محصولات دارویی پرداخته است. نتایج این پژوهش نشان داد که بین متغیر مسوولیت پذیری اجتماعی و هر یک از ابعاد پنج گانه آن با متغیر عملکرد مالی، رابطه ای وجود ندارد. همچنین، بین اندازه و ریسک سازمان با عملکرد مالی رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد.

باید ضوابط اخلاقی و اجتماعی، زیست محیطی را رعایت کنند. این مهم با نهادینه شدن مسئولیت اجتماعی شرکتی در شرکتهای ایرانی و موسسات مالی عملی خواهد شد که منجر به توسعه پایدار خواهد شد. در واقع مسئولیت پذیری اجتماعی برای موسسات یک وظیفه و تعهد است و باید آنها را بدلیل انجام وظیفه تشویق کرد. شرکتهای باید این مسئولیت را حس کنند که مشکلات جامعه بخشی از مشکلات آنان به شمار می رود و باید نسبت به حل و فصل آنها همت گمارند و بخشی از امکانات مالی و انسانی خود را در این راه بکار گیرند.

درباره تاثیر عملکرد اجتماعی، زیست محیطی (محیطی) و اخلاقی بر عملکرد مالی تئوری و نظریه های متفاوتی وجود دارد. پرستون و اوپانون (۱۹۹۷) اعتقاد داشته است که عملکرد ضعیفشان را با اجرای فعالیتهای اجتماعی قابل توجه توجیه می کنند ولی بلوم (۱۹۹۵) اعتقاد داشته است که شهرت شرکت سبب بهبود عملکرد مالی می شود. با توجه به نظریه های فوق مسئولیت اجتماعی می تواند پیشگویی کننده عملکرد مالی شرکت باشد. با توجه به آنچه که ارایه شده است قصد داریم در این پژوهش به مطالعه تاثیر عملکرد اجتماعی، زیست محیطی (محیطی) و اخلاقی بر عملکرد مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بپردازیم.

آرشاد و رازاک (۲۰۱۱)، در مطالعه ای با عنوان افشای مسئولیت اجتماعی شرکتی و عملکرد شرکت های مالزی پرداختند. نتایج این مطالعه نشان داد که افشای فعالیت های مسئولیت اجتماعی شرکت ها اثر قابل توجهی بر روی موفقیت شرکت ها دارد. همچنین ساختار مالکیت غالب باعث بهبود فعالیت های افشای مسئولیت اجتماعی می گردد.

اویونو و همکاران (۲۰۱۱)، در مطالعه ای با عنوان مسئولیت اجتماعی شرکت ها و عملکرد مالی به بررسی مسئولیت اجتماعی شرکت ها و عملکرد مالی ۵۰ شرکت مالزیایی پرداختند. تجزیه و تحلیل آنها نشان داد که رابطه مثبت و تقریباً ضعیفی بین مسئولیت اجتماعی شرکت ها و عملکرد مالی وجود دارد. بنابراین آنها ادعا کردند که گزارش فعالیت های اجتماعی شرکت ها باعث بهبود عملکرد مالی می گردد.

سالوسکی و زولچ (۲۰۱۴) در پژوهش خویش به بررسی ارتباط بین میزان افشاء مسئولیت اجتماعی شرکتی و کیفیت سود پرداختند. نتیجه این پژوهش حاکی از آن است که روند رو به رشد شرکتهای در خصوص افشاء اطلاعات مسوولیت اجتماعی شرکتها لزوماً منجر به افزایش کیفیت سود نمیشود و یک ارتباط منفی بین میزان افشاء مسوولیت اجتماعی شرکت و کیفیت سود وجود دارد. همچنین نتایج پژوهش آنها نشان

۳. برای سنجش عملکرد مالی در تحقیق لیندی (۱۳۹۴) از نسبت کیوتوبین استفاده شده است در صورتی که پژوهش حاضر نسبت کیوتوبین و بازده دارایی را به عنوان متغیر وابسته در نظر گرفته است.

۴. در عنوان مقاله لیندی (۱۳۹۴) عملکرد اجتماعی، زیست محیطی و اخلاقی بیان گردیده است، در صورتی که تنها یک فرضیه که در آن مسئولیت اجتماعی به عنوان متغیر مستقل می باشد سنجیده شده است و چک لیستی در مقاله وی مشاهده نمی شود. در پژوهش حاضر برای عملکرد اجتماعی، زیست محیطی و اخلاقی جداگانه چک لیست تهیه گردیده است و هر یک از این متغیرها در قالب متغیر مستقل با عملکرد مالی سنجیده شده است و دارای رگرسیون جداگانه می باشند.

وحیدی (۱۳۹۴)، در مطالعه‌ای با عنوان تاثیر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکتی بر عملکرد مالی شرکت به بررسی عملکرد اجتماعی بر عملکرد مالی شرکت های فعال در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته است. به این ترتیب این مطالعه بر گزارشهای مالی شرکت های ذکر شده در بورس اوراق بهادار تهران، برای سال های ۱۳۹۳-۱۳۸۳ و ادبیات و مطالعات تجربی انجام شده برای بدست آوردن نتایج، متکی است. در طول این پژوهش به این نتیجه رسیدیم که یک ارتباط مثبت و معنی داری بین مسئولیت پذیری اجتماعی شرکتی و عملکرد مالی شرکت وجود دارد.

جبار زاده کنگر لویی (۱۳۹۵)، ارتباط بین ایدئولوژی های اخلاقی و مسئولیت پذیری اجتماعی را با عدم تقارن اطلاعاتی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران را مورد بررسی قرار داد. در این پژوهش برای سنجش ایدئولوژی های اخلاقی و مسئولیت پذیری اجتماعی به ترتیب از پرسشنامه های استاندارد سنجش موقعیت اخلاقی فورسیت (۱۹۸۰) و سینگاپکدی استفاده شده است. همچنین برای سنجش متغیر عدم تقارن اطلاعاتی از فاصله قیمت پیشنهادی خرید و فروش سهام به کار رفته است. نتایج پژوهش نشان می دهد بین مسئولیت پذیری اجتماعی و عدم تقارن اطلاعات رابطه وجود ندارد. همچنین در بین مؤلفه های ایدئولوژی اخلاقی، نسبی گرایی و عدم تقارن اطلاعات رابطه مثبت و معنی دار با هم دارند ولی ایده آل گرایی رابطه ای با عدم تقارن اطلاعات ندارد.

۳- روش شناسی پژوهش

این پژوهش در حوزه تحقیقات توصیفی و استقرایی است و از نظر هدف کاربردی می باشد. پژوهش حاضر از نظر تقسیم

حاجی زاده و همکاران (۱۳۹۴) به بررسی افشای اطلاعات حسابداری پیرامون مسئولیت اجتماعی شرکت های اساس تئوری ذینفعان پرداخته اند. ذات و جوهره مسئولیت اجتماعی شرکت ها تمرکز بر ذینفعان تجاری در ارتباط با مسئولیت اقتصادی، اخلاقی، قانونی و زیست محیطی می باشد و افشای اطلاعات حسابداری با مسئولیت اجتماعی شرکت ها بازتاب واقعی از مسئولیت های سهامداران شرکت ها می باشد. در نهایت، جایگاه و وضعیت مسئولیت اجتماعی شرکت ها در محیط کسب و کار ایران مورد توجه قرار می گیرد و به لزوم تدوین استانداردها، آیین نامه ها و انجام اقدامات لازم نهادهای قانونگذار در الزام شرکت ها برای توجه ویژه به مسئولیت اجتماعی در راستای پاسخگویی و شفافیت با نگرش ذینفعان تاکید شده است.

حیدرپور و قرنی (۱۳۹۴)، به بررسی تاثیر حسابداری زیست محیطی بر شاخص های مالی و عملیاتی شرکت های تولیدی پرداختند. تایج نشان دهنده تاثیر حسابداری محیط زیست بر شاخص های مالی و عملیاتی شرکت ها شامل میزان تولید شرکت های تولیدی، میزان کاهش تولید ضایعات، کمک های بلاعوض فنی بیرون از سازمان به شرکت های تولیدی، نوع کالاهای تولید شده و نسبت بدهی خدمات (بازپرداخت اصل و فرع بدهی های بلند مدت) به کل بدهی های شرکت های تولیدی می باشد.

لیندی (۱۳۹۴)، در مطالعه ای به بررسی رابطه ی بین سطح افشاء مسئولیت اجتماعی شرکتها و عملکرد مالی در سه صنعت شیمیایی، دارویی و خودرونی در شرکت های پذیرفته شده بورس اوراق بهادار تهران طی سالهای ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۲ پرداخت. در این پژوهش از الگوی معادلات همزمان سه مرحله ای برای بررسی رابطه دوسوئه عملکرد مالی و سطح افشای مسئولیت اجتماعی شرکتها استفاده شده است. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده ها و آزمون فرضیه نشان می دهد که بین عملکرد مالی و سطح افشای مسئولیت اجتماعی رابطه ی معکوس معناداری وجود دارد.

مقاله لیندی (۱۳۹۴) با پژوهش حاضر از لحاظ عنوان دارای شباهت می باشد ولی از نظر محتوا کاملاً متفاوت می باشد. تفاوت تحقیق فوق و پژوهش حاضر بدین شرح می باشد:

۱. در مقاله لیندی (۱۳۹۴) به صنایع شیمیایی، دارویی و خودرویی پرداخته شده است ولی در این پژوهش کل صنایع تولیدی در نظر گرفته شده است.

۲. در تحقیق لیندی ۷۰ شرکت در نظر گرفته شده است ولی پژوهش حاضر ۱۵۲ شرکت را در نظر گرفته است که جامعه ای بزرگتر را شامل شده است.

۳) عملکرد زیست محیطی (محیطی) بر عملکرد مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تاثیر مثبت و معناداری دارد.

۴) عملکرد اخلاقی بر عملکرد مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تاثیر مثبت و معناداری دارد. برای بررسی این روابط از مدل کلی فاراگ و همکاران (۲۰۱۵) استفاده می کنیم .

۵- متغیرهای پژوهش

متغیرهای این پژوهش شامل سه دسته متغیرهای وابسته، مستقل و کنترلی به شرح زیر است:

۵-۱- متغیر های وابسته

استفاده کنندگان گزارش های مالی با استفاده از معیار های مختلف، عملکرد شرکت را ارزیابی می کنند. روش های متعددی برای ارزیابی عملکرد وجود دارد که بطور کلی می توان آنها را به دو دسته مدل های حسابداری و مدل های اقتصادی تقسیم کرد. در معیارهای حسابداری، عملکرد شرکت با توجه به داده های حسابداری ارزیابی می شود در حالی که در معیارهای اقتصادی، عملکرد شرکت با توجه به قدرت کسب سود دارایی های موجود و سرمایه گذاری بالقوه ارزیابی می گردد. (سعیدی و همکاران، ۲۰۱۴)

متغیر وابسته در این پژوهش عملکرد مالی شرکتها می باشد. در مدل اول برای فرضیه اول برای اندازه گیری عملکرد مالی شرکت ها از نسبت Q توبین استفاده می گردد. نحوه محاسبه آن به شرح زیر می باشد:

$$Q - \text{Tobin} = \frac{\text{بدهی ها} + (\text{قیمت بازار هر سهم} * \text{تعداد سهام منتشر شده})}{\text{جمع دارایی ها}}$$

$$Q - \text{Tobin} = \frac{\text{بدهی ها} + \text{ارزش بازار سهام}}{\text{جمع دارایی ها}}$$

در مدل دوم تا چهارم برای فرضیه های دوم تا چهارم، برای اندازه گیری عملکرد مالی شرکت ها از نسبت بازده دارایی ها استفاده شده است. نحوه محاسبه بازده دارایی ها (ROA) به شرح زیر می باشد:

$$ROA = \frac{\text{سود خالص}}{\text{جمع دارایی ها}}$$

بندی بر حسب روش اجرا، روش همبستگی و بر پایه داده های پس رویدادی انجام خواهد شد. با توجه به اهداف پژوهش، روش آماری از نوع پنل یعنی بررسی وجود رابطه بین متغیرها از طریق رگرسیون می باشد. اطلاعات مربوط به مبانی نظری و تئوریک پژوهش، به صورت کتابخانه ای و با استفاده از کتب و مقالات فارسی و انگلیسی جمع آوری شده است. همچنین جهت آزمون فرضیه ها و در نهایت تجزیه و تحلیل داده ها از نرم افزار Excel2010 و Eviews9 استفاده شده است.

جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال های ۱۳۸۷ الی ۱۳۹۴ می باشد. نمونه گیری به روش حذفی (غربالگیری) انجام می شود، بدین صورت که برای انتخاب نمونه آماری مناسب ابتدا شرکت های موجود در جامعه آماری مورد بررسی قرار گرفته و شرکت هایی که دارای ویژگی های زیر نبودند از نمونه کنار گذاشته شدند. در انتها تعداد ۱۵۲ شرکت برای ۸ سال بعنوان نمونه جمع آوری شد. نمونه تحقیق دارای شرایط زیر می باشد:

۱) بمنظور قابل مقایسه بودن اطلاعات، پایان سال مالی شرکتها منتهی به ۲۹ اسفند باشد. بمنظور همگن بودن اطلاعات، فعالیت آنها تولیدی باشد. (ارتباط میان عملکرد و تنوع شرکت یک موضوع مهم تجربی در مدیریت مالی است. استراتژی های تنوع می توانند توازن رقابتی یک صنعت را تحت تاثیر قرار دهد به همین دلیل شرکت های تولیدی در این مقاله مد نظر قرار گرفته شده است.)

۲) معاملات سهام آنها طی دوره پژوهش بیش از سه ماه در بورس اوراق بهادار تهران متوقف نشده باشد.

۳) اطلاعات مربوط به متغیرهای انتخاب شده در این تحقیق قابل دسترس باشد.

۴) چک لیست استفاده شده برای عملکرد اجتماعی عملکرد محیطی و عملکرد اخلاقی: (فاراگ، ۲۰۱۵)

از ۱۵۲ شرکت که صورت های مالی آنها در سایت CODAL موجود می باشد این متغیرها استخراج شده است.

۴- فرضیه های پژوهش

۱) عملکرد اجتماعی، زیست محیطی (محیطی) و اخلاقی بر عملکرد مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تاثیر مثبت و معناداری دارد.

۲) عملکرد اجتماعی شرکت بر عملکرد مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تاثیر مثبت و معناداری دارد.

۵-۲- متغیر های مستقل

Social = شاخص افشای عملکرد اجتماعی

عملکرد اجتماعی: عبارت است از بهبود مستمر شرایط کار، ارزیابی مهارت های شغلی و فرآیند گزینش کارکنان، بهبود روابط صنعتی و برقراری دیالوگ اجتماعی بین مدیریت ارشد و کارکنان. این گویه دارای مولفه های عملیاتی زیر می باشد.

جدول ۱- چک لیست عملکرد اجتماعی

شاخص ها				
بهبود شرایط کاری	استخدام کارکنان / یا گردش مالی	سلامت و امنیت کارکنان	آموزش کارکنان	کیفیت محصول
				خدمات پس از فروش

که برای اندازه گیری آن از رابطه زیر استفاده می گردد:

$$Social_i = \frac{\sum_{n=1}^n x_i}{n_i}$$

$$0 \leq Social_i \leq 1$$

n_i = تعداد آیتم های افشا شده از سوی شرکت

x_i = متغیرهای ساختگی را به ارزش عدد ۱ در صورتی که آیتم فاش شده است و در غیر این صورت عدد ۰ تعلق می گیرد.

Ethics = شاخص افشای عملکرد اخلاقی

عملکرد اخلاقی: به میزان توجه شرکت به تاثیرات سیاست اخلاقی دلالت دارد. این گویه دارای مولفه های عملیاتی زیر می باشد

جدول ۳- چک لیست عملکرد اخلاقی

شاخص ها			
احترام به فرهنگ اجتماعی/تجاری	رفتار کارکنان	سیاست داوطلبانه در افشای داوطلبانه	رعایت قوانین و مقررات عمومی

که برای اندازه گیری آن از رابطه زیر استفاده می گردد:

$$Ethics_i = \frac{\sum_{n=1}^n x_i}{n_i}$$

$$0 \leq Social_i \leq 1$$

n_i = تعداد آیتم های افشا شده از سوی شرکت

x_i = متغیرهای ساختگی را به ارزش عدد ۱ در صورتی که آیتم فاش شده است و در غیر این صورت عدد ۰ تعلق می گیرد.

۵-۳- متغیر های کنترلی

AGE: سن شرکت

برابر است با لگاریتم سال های حضور شرکت در بورس اوراق بهادار تهران (از سال پذیرش تا آخرین سال مالی پژوهش)
 SIZE: اندازه شرکت: لگاریتم طبیعی خالص دارایی ها می باشد. (زندی، ۱۳۹۶)

PercSOE: درصد مالکیت دولتی

به صورت زیر محاسبه می شود:

درصد مالکیت دولتی برابر است با تعداد سهام دولتی تقسیم بر مجموع سهام

$$PercSOE = \frac{\text{تعداد سهام دولتی}}{\text{مجموع سهام}}$$

SOE: مالکیت دولتی

متغیر ساختگی می باشد، اگر شرکت دارای سهم دولتی باشد عدد یک و در غیر این صورت عدد صفر تعلق می گیرد.

Leverage: اهرم مالی شرکت: میزان استفاده از بدهی ها برای تامین مالی دارایی های شرکت می باشد (مرادزندی، ۱۳۹۴)

به صورت زیر محاسبه می گردد:

$$LEV = \frac{\text{جمع بدهی ها}}{\text{جمع دارایی ها}}$$

Environment = شاخص افشای عملکرد محیطی

عملکرد زیست محیطی: به میزان توجه شرکت به تاثیرات عملیاتی بر آلودگی محیط زیست دلالت دارد. این گویه دارای مولفه های عملیاتی زیر می باشد.

جدول ۲- چک لیست عملکرد محیطی

شاخص ها		
توجه به حفاظت محیط زیست در فرآیندهای تولیدی/توزیعی	استانداردهای بهداشت و ایمنی محصولات	هزینه های زیست محیطی مانند کنترل آلودگی

که برای اندازه گیری آن از رابطه زیر استفاده می گردد:

$$Environment_i = \frac{\sum_{n=1}^n x_i}{n_i}$$

$$0 \leq Social_i \leq 1$$

n_i = تعداد آیتم های افشا شده از سوی شرکت

x_i = متغیرهای ساختگی را به ارزش عدد ۱ در صورتی که آیتم فاش شده است و در غیر این صورت عدد ۰ تعلق می گیرد.

۶- مدل پژوهش

مربوط به میانگین از گروه شاخص های مرکزی، انحراف معیار از گروه شاخص های پراکندگی ارائه شده اند. آماره های توصیفی متغیرهای مدل اصلی پژوهش در جدول شماره (۴) ارائه شده است.

برای آزمون فرضیه های پژوهش از چهار مدل به شرح زیر استفاده شده است:

مدل (۱)

$$FP_i = B_0 + B_1Social_i + B_2Ethics_i + B_3Environment_i + B_4AGE_i + B_5SIZE_i + B_6PercSOE + B_7SOE_i + B_8Leverage_i + \varepsilon$$

مدل (۲)

$$FP_i = B_0 + B_1Social_i + B_2AGE_i + B_3SIZE_i + B_4PercSOE + B_5SOE_i + B_6Leverage_i + \varepsilon$$

مدل (۳)

$$FP_i = B_0 + B_1Environment_i + B_2AGE_i + B_3SIZE_i + B_4PercSOE + B_5SOE_i + B_6Leverage_i + \varepsilon$$

مدل (۴)

$$FP_i = B_0 + B_1Ethics_i + B_2AGE_i + B_3SIZE_i + B_4PercSOE + B_5SOE_i + B_6Leverage_i + \varepsilon$$

اصلی ترین شاخص مرکزی، میانگین است که نشان دهنده نقطه تعادل و مرکز ثقل توزیع است و شاخص خوبی برای نشان دادن مرکزیت داده است. برای مثال مقدار میانگین برای متغیر کیوتوبین برابر ۱,۲۸ می باشد که نشان می دهد بیشتر داده ها حول این نقطه تمرکز یافته اند. بطور کلی پارامترهای پراکندگی، معیاری برای تعیین میزان پراکندگی از یکدیگر یا میزان پراکندگی آنها نسبت به میانگین است.

۷-۲- بررسی مانایی متغیرهای پژوهش

قبل از برآورد مدل، برای اطمینان از ساختگی نبودن و در پی آن نتایج نامطمئن مدل رگرسیونی، چگونگی مانایی با استفاده از آزمون لوین لین و چو بررسی شده است. براساس نتایج آزمون مانایی مطابق جدول (۵) همه متغیرهای حاضر در سطح صفر مانا می باشند.

۷- یافته های پژوهش

۷-۱- آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

مدل آماره های توصیفی متغیرهای تحقیق شامل شاخص های مرکزی و پراکندگی هستند. در این پژوهش اطلاعات

جدول ۴- آمار توصیفی متغیرها

انحراف معیار	مینیمم	ماکزیمم	میانگین		
0/139	-0/450	0/631	0/100	بازده دارایی	ROA
0/662	4/415	8/297	6/08	اندازه شرکت	size
0/062	1/146	1/518	1/25	لگاریتم سن شرکت	age
0/269	0/0657	0/97	0/637	اهرم مالی	LEV
0/627	0/65	2/065	1/28	کیوتوبین	q-tobin
0/080	0/000	1/000	0/993	عملکرد اجتماعی	Social
0/160	0/000	1/000	0.721	عملکرد زیست محیطی	Environment
0/447	0/000	1/000	0/276	عملکرد اخلاقی	Ethics
0/485	0/000	1/000	0/377	مالکیت دولتی	SOE
2/174	0/003	0/799	0/299	درصد مالکیت دولتی	PercSOE

جدول ۵- مانایی متغیرها

مانا / نامانا	آماره آزمون	سطح معناداری	مرتبه تفاضل	
I(0) مانا	-10/9170	0/0000	بدون تفاضل	عملکرد مالی
I(0) مانا	-2/36586	0/0009	بدون تفاضل	اهرم مالی
I(0) مانا	-10/6049	0/0000	بدون تفاضل	عمر شرکت
I(0) مانا	-6/55027	0/0000	بدون تفاضل	اندازه شرکت
I(0) مانا	-3/51579	0/0009	بدون تفاضل	مالکیت دولتی
I(0) مانا	-10/9170	0/0000	بدون تفاضل	درصد مالکیت دولتی
I(0) مانا	-39/9376	0/0000	بدون تفاضل	عملکرد اجتماعی
I(0) مانا	-11/144	0/0000	بدون تفاضل	عملکرد اخلاقی
I(0) مانا	-18/2088	0/0000	بدون تفاضل	عملکرد محیطی

۷-۳- گزینش مدل مناسب داده های ترکیبی

برای تعیین مدل مناسب تخمین داده های ترکیبی از آزمون F لیمر استفاده شده است. نتایج این آزمون در جدول (۶) ارائه شده است. همانگونه که مشاهده می شود نتایج آزمون F لیمر فرض صفر مبنی بر یکسان بودن عرض از مبدأ در تمام دوره ها را به طور قطع تأیید نموده است، بنابراین روش تخمین داده های تلفیقی با یکدیگر ترکیب شده و به وسیله رگرسیون حداقل مربعات معمولی تخمین زده می شود، زیرا عدم تفاوت در عرض از مبدأهای مدل طی دوره های مختلف منجر به کاذب بودن مدل نمی شود. این روش دارای ویژگی های مطلوب آماری مانند بهترین برآوردکننده خطی بدون تورش بودن را داراست.

جدول ۶- آزمون اف لیمر و هاسمن

مدل	آزمون	آماره	احتمال	نتیجه
اصلی	F لیمر	19/33	0/0000	روش تابلویی
	هاسمن	7/088	0/0000	اثرات ثابت
اول	F لیمر	6/4899	0/0000	روش تابلویی
	هاسمن	11/7100	0/0196	اثرات ثابت
دوم	F لیمر	3/829	0/0053	روش تابلویی
	هاسمن	16/1003	0/0003	اثرات ثابت
سوم	F لیمر	4/0842	0/0032	روش تابلویی
	هاسمن	8/5234	0/0049	اثرات ثابت

۷-۴- نتیجه آزمون فرضیه اول پژوهش

بین عملکرد اجتماعی، زیست محیطی و اخلاقی و عملکرد مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

همانطور که در جدول شماره (۷) مشاهده می شود، برای بررسی درستی مدل، از معیارهای ضریب تعیین (R^2) و ضریب تعیین تعدیل شده ($Adj. R^2$) و دوربین واتسون (D-W) و برای بررسی معنی داری مدل نیز از آماره F استفاده می شود. همان طور که در جدول (۷) مشاهده می شود، مقدار ضریب تعیین 0/49 و ضریب تعیین تعدیل شده برابر 0/48 می باشد و بدین معنی است که قدرت توضیح دهندگی و برازش مدل در سطح خوبی قرار دارد. آماره دوربین- واتسون برابر با 1/90 می باشد و از آن جا که بازه 1/5 تا 2/5 نشان دهنده عدم وجود خود همبستگی از مرتبه اول می باشد، در نتیجه خودهمبستگی از مرتبه اول در جزء خطای مدل وجود ندارد. در نهایت مقدار آماره F برابر با 629/69 و مقدار احتمال آن برابر با 0/0000

باشد و از آنجایی که مقدار احتمال آن کمتر از 0/05 است لذا معنی داری مدل تأیید می شود.

با توجه به سطح معناداری آزمون تی استودنت برای تعیین معناداری اثر متغیر عملکرد اجتماعی شرکت که کوچک تر از خطای نوع اول 0/05 درصد برآورد شده است ($P = 0/00000$)، می توان پذیرفت که این متغیر دارای رابطه معناداری با عملکرد مالی (شاخص کیوتوبین) در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد. هم چنین با توجه به ضریب رگرسیونی مدل ($Beta = 22/79$) اثرگذاری این متغیر بر روی متغیر وابسته در جهت مثبت می باشد.

با توجه به سطح معناداری آزمون تی استودنت برای تعیین معناداری اثر متغیر عملکرد محیطی شرکت که کوچک تر از خطای نوع اول 0/05 درصد برآورد شده است ($P = 0/0032$)، می توان پذیرفت که این متغیر دارای رابطه معناداری با عملکرد مالی (شاخص کیوتوبین) در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد. هم چنین با توجه به ضریب رگرسیونی مدل ($Beta = 2/95$) اثرگذاری این متغیر بر روی متغیر وابسته در جهت مثبت می باشد.

همچنین با توجه به سطح معناداری آزمون تی استودنت برای تعیین معناداری اثر متغیر عملکرد اخلاقی شرکت که کوچک تر از خطای نوع اول 0/05 درصد برآورد شده است ($P-Valu = 0/0000$)، می توان پذیرفت که این متغیر دارای رابطه معناداری با عملکرد مالی (شاخص کیوتوبین) در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد. هم چنین با توجه به ضریب رگرسیونی مدل ($Beta = 8/64$) اثرگذاری این متغیر بر روی متغیر وابسته در جهت مثبت می باشد. به علاوه با توجه به سطح معنی داری کم تر از 0/05 متغیرهای کنترلی مالکیت دولت، درصد مالکیت دولت، اندازه شرکت در این الگو می توان گفت رابطه معنی دار این متغیرها با متغیر وابسته پژوهش مورد تأیید می باشد و با توجه به سطح معنی داری بیشتر تر از 0/05 متغیرهای کنترلی سن شرکت و اهرم مالی می توان پذیرفت که این متغیرها دارای رابطه معناداری با عملکرد مالی (شاخص کیوتوبین) در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران نمی باشند.

بنابراین، میتوان گفت، بین عملکرد اجتماعی، زیست محیطی و اخلاقی و عملکرد مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

جدول ۷- برازش مدل فرضیه اصلی

متغیر	ضریب	آزمون t-	احتمال
عرض از مبدا	-۰/۸۰	-۲,۷۷	۰/۰۰۳۶
عملکرد اخلاقی	۰/۱۵۰	۸/۶۴	۰/۰۰۰۰
عملکرد اجتماعی	۰/۴۹۵	۲۲/۷۹	۰/۰۰۰۰
عملکرد محیطی	۰/۰۱۶	۲/۹۵	۰/۰۰۳۲
مالکیت دولت	۰/۸۶۳	۱۵/۹۹	۰/۰۰۰۰
درصد مالکیت دولت	۰/۰۴	۶,۸۴	۰/۰۰۰۰
اندازه شرکت	۰/۰۹۰	۸/۵۲	۰/۰۰۰۰
اهرم مالی	-۰/۰۰۱۷	-۰/۷۵	۰/۵۷۰
سن شرکت	-۰/۰۰۱۱	-۰/۳۴۵	۰/۳۲۹
ضریب تعیین	۰/۴۹۳۰		
ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۴۸۸۳		
دوربین واتسون	۱/۹۰		
آماره F	۶۲۹/۶۹		
احتمال آماره F	۰/۰۰۰۰۰		

جدول ۸- فرضیه دوم

متغیر	ضریب	آزمون t-	احتمال
عرض از مبدا	-۱/۱۳	-۵/۳۰	۰/۰۰۰۰
عملکرد اجتماعی	۰/۰۲۵	۲/۷۴	۰/۰۰۶۱
مالکیت دولت	۰/۰۸۶	۳/۶۲۲	۰/۰۰۰۳
درصد مالکیت دولت	۰/۲۶۰	۴/۹۶	۰/۰۰۰۰
اندازه شرکت	۰/۶۲۷	۷/۱۴۴	۰/۰۰۰۰
اهرم مالی	-۳/۴۰	-۰/۴۸۴	۰/۲۸۲
سن شرکت	-۱/۲۱۲	-۱۸/۱۹	۰/۰۰۰۰
ضریب تعیین	۰/۷۴۹		
ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۷۲۶		
دوربین واتسون	۱/۸۱		
آماره F	۲۸۴/۴۶		

فرضیه دوم: بین عملکرد اجتماعی شرکت و عملکرد مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

همان طور که در جدول (۸) مشاهده می شود، مقدار ضریب تعیین 0/749 و ضریب تعیین تعدیل شده برابر 0/726 می باشد و بدین معنی است که قدرت توضیح دهنده و برازش مدل در سطح خوبی قرار دارد. آماره دوربین- واتسون برابر با 1/81 می باشد و از آن جا که بازه 1/5 تا 2/5 نشان دهنده عدم وجود خود همبستگی از مرتبه اول می باشد، در نتیجه خودهمبستگی از مرتبه اول در جزء خطای مدل وجود ندارد. در نهایت مقدار آماره F برابر با 284/46 و مقدار احتمال آن برابر با 0/0000 می باشد و از آنجایی که مقدار احتمال آن کمتر از 0/05 است لذا معنی داری مدل تایید می شود.

با توجه به سطح معناداری آزمون تی استودنت برای تعیین معناداری اثر متغیر عملکرد اجتماعی شرکت که کوچک تر از خطای نوع اول 0/05 درصد برآورد شده است (P- = 0/0061)، می توان پذیرفت که این متغیر دارای رابطه معناداری با عملکرد مالی (شاخص بازده داراییها) در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد. هم چنین با توجه به ضریب رگرسیونی مدل (Beta = 2/74) اثرگذاری این متغیر بر روی متغیر وابسته در جهت مثبت می باشد. به علاوه با توجه به سطح معنی داری کم تر از 0/05 متغیر های کنترلی مالکیت دولت، درصد مالکیت دولت، اندازه شرکت و سن شرکت در

این الگو می توان گفت رابطه معنی دار این متغیر ها با متغیر وابسته پژوهش مورد تایید می باشد و با توجه به سطح معنی داری بیشتر تر از 0/05 متغیر کنترلی اهرم مالی می توان پذیرفت که این متغیر دارای رابطه معناداری با عملکرد مالی (شاخص بازده داراییها) در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران نمی باشد.

بنابراین می توان گفت بین عملکرد اجتماعی شرکت و عملکرد مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

فرضیه سوم: بین عملکرد زیست محیطی (محیطی) و عملکرد مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

همان طور که در جدول (۹) مشاهده می شود، مقدار ضریب تعیین 0/547 و ضریب تعیین تعدیل شده برابر 0/535 می باشد و بدین معنی است که قدرت توضیح دهنده و برازش مدل در سطح خوبی قرار دارد. آماره دوربین- واتسون برابر با 2/215 می باشد و از آن جا که بازه 1/5 تا 2/5 نشان دهنده عدم وجود خود همبستگی از مرتبه اول می باشد، در نتیجه خودهمبستگی از مرتبه اول در جزء خطای مدل وجود ندارد. در نهایت مقدار آماره F برابر با 208/57 و مقدار احتمال آن برابر با 0/0000 می باشد و از آنجایی که مقدار احتمال آن کمتر از 0/05 است لذا معنی داری مدل تایید می شود.

با توجه به سطح معناداری آزمون تی استودنت برای تعیین معناداری اثر متغیر عملکرد محیطی شرکت که کوچک تر از خطای نوع اول 0/05 درصد برآورد شده است (P- = 0/0060)

نهایت مقدار آماره F برابر با 101/62 و مقدار احتمال آن برابر با 0/0000 می باشد و از آنجایی که مقدار احتمال آن کمتر از 0/05 است لذا معنی داری مدل تایید می شود.

با توجه به سطح معناداری آزمون تی استودنت برای تعیین معناداری اثر متغیر عملکرد اخلاقی شرکت که کوچک تر از خطای نوع اول 0/05 درصد برآورد شده است (0/0269 = P-Valu)، می توان پذیرفت که این متغیر دارای رابطه معناداری با عملکرد مالی (شاخص بازده داراییها) در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد. هم چنین با توجه به ضریب رگرسیونی مدل (Beta = 2/009) اثرگذاری این متغیر بر روی متغیر وابسته در جهت مثبت می باشد. به علاوه با توجه به سطح معنی داری کم تر از 0/05 متغیر های کنترلی مالکیت دولت، درصد مالکیت دولت، اندازه شرکت در این الگو می توان گفت رابطه معنی دار این متغیر ها با متغیر وابسته پژوهش مورد تایید می باشد و با توجه به سطح معنی داری بیشتر تر از 0/05 متغیرهای کنترلی سن شرکت و اهرم مالی می توان پذیرفت که این متغیر دارای رابطه معناداری با عملکرد مالی (شاخص بازده داراییها) در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران نمی باشد.

بنابر این می توان گفت بین عملکرد اخلاقی شرکت و عملکرد مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه مثبت و معناداری وجود دارد

جدول ۱۰- فرضیه چهارم

متغیر	ضریب	آزمون t-	احتمال
عرض از مبدا	-0/083	-2/93	0/0064
عملکرد اخلاقی	0/0843	2/0009	0/0269
مالکیت دولت	0/051	3/626	0/0011
درصد مالکیت دولت	0/031	2/340	0/0261
اندازه شرکت	0/055	2/44	0/0208
اهرم مالی	-0/84	-0/996	0/3267
سن شرکت	-0/322	-1/1086	0/2678
ضریب تعیین		0/759	
ضریب تعیین تعدیل شده		0/684	
دوربین واتسون		2/2	
آماره F		101/62	
احتمال آماره F		0/0000	

می توان پذیرفت که این متغیر دارای رابطه معناداری با عملکرد مالی (شاخص بازده داراییها) در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد. هم چنین با توجه به ضریب رگرسیونی مدل (Beta = 2/75) اثرگذاری این متغیر بر روی متغیر وابسته در جهت مثبت می باشد. به علاوه با توجه به سطح معنی داری کم تر از 0/05 متغیر های کنترلی مالکیت دولت، درصد مالکیت دولت، اندازه شرکت و اهرم مالی در این الگو می توان گفت رابطه معنی دار این متغیر ها با متغیر وابسته پژوهش مورد تایید می باشد و با توجه به سطح معنی داری بیشتر تر از 0/05 متغیرکنترلی سن شرکت می توان پذیرفت که این متغیر دارای رابطه معناداری با عملکرد مالی (شاخص بازده داراییها) در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران نمی باشند.

بنابر این می توان گفت بین عملکرد محیطی شرکت و عملکرد مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

جدول ۹- فرضیه سوم

متغیر	ضریب	آزمون t-	احتمال
عرض از مبدا	-0/2714	-1/65	0/0085
عملکرد زیست محیطی	0/2274	2/75	0/0060
مالکیت دولت	0/2722	4/43	0/0000
درصد مالکیت دولت	0/14	0/94	0/0057
اندازه شرکت	0/3915	2/32	0/0202
اهرم مالی	-0/0744	-1/05	0/0038
سن شرکت	-0/2910	-0/53	0/5942
ضریب تعیین		0/547	
ضریب تعیین تعدیل شده		0/535	
دوربین واتسون		2/215	
آماره F		208/57	
احتمال آماره F		0/0000	

فرضیه چهارم: بین عملکرد اخلاقی و عملکرد مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه معناداری وجود دارد.

همان طور که در جدول (۱۰) مشاهده می شود، مقدار ضریب تعیین 0/759 و ضریب تعیین تعدیل شده برابر 0/684 می باشد و بدین معنی است که قدرت توضیح دهنده و برازش مدل در سطح خوبی قرار دارد. آماره دوربین - واتسون برابر با 2/2 می باشد و از آن جا که بازه 1/5 تا 2/5 نشان دهنده عدم وجود خود همبستگی از مرتبه اول می باشد، در نتیجه خود همبستگی از مرتبه اول در جزء خطای مدل وجود ندارد. در

۸- نتیجه‌گیری و بحث

این مطالعه به بررسی این موضوع پرداخت که آیا عملکرد اجتماعی، زیست محیطی و اخلاقی شرکت‌ها موجب افزایش عملکرد مالی می‌شود یا خیر.

عملکرد مالی مستلزم استفاده بهینه از منابع مالی می‌باشد؛ عملکرد اخلاقی، محیطی و اجتماعی بر شاخص‌های مالی و عملیاتی شرکت‌های تولیدی تأثیر دارد. در واقع در صورتی که شرکت‌ها دارای تعهد نسبت به رعایت مسائل اجتماعی و زیست محیطی و اخلاقی باشند سبب افزایش عملکرد مالی آنها می‌شود.

نتایج به دست آمده برای فرضیه اول نشان می‌دهد که شاخص‌های عملکرد اجتماعی، زیست محیطی و اخلاقی بر عملکرد مالی شرکت‌ها تأثیر دارد. علاوه بر این مقدار ضریب به دست آمده مثبت می‌باشد یعنی با افزایش عملکرد اجتماعی و محیطی و اخلاقی عملکرد مالی شرکت‌ها افزایش می‌یابد.

از آنجا که طی سالهای اخیر مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها به یکی از رایج‌ترین موضوعات محافل علمی و دنیای کسب و کار تبدیل شده است، بسیاری از مدیران در تصمیم‌گیری‌های خود به آن توجه و اطلاعات مربوط به آن را افشا می‌کنند. درگیر شدن شرکت‌ها در مسئولیت اجتماعی همانند سرمایه‌گذاری در تولید برای کسب سود در نظر گرفته می‌شود و رفتار شرکت‌ها صرفاً در راستای سودآوری جهت دهی می‌شود. از طرفی سرمایه‌گذاران و سایر ذی‌نفعان به اطلاعات کامل و صحیحی برای تصمیم‌گیری‌های مالی خود نیاز دارند. این امر یک نوع پاسخگویی و مسئولیت در قبال ذی‌نفعان برای مدیران شرکت‌ها ایجاد می‌کند. در محیط سازمانی، مسئولیت‌پذیری نیازمند اقداماتی در سطح جمعی است و به منظور ایجاد جوی اخلاقی در سازمان لازم است رویه‌هایی ایجاد گردد که به روشنی کارکنان را به درک و انجام رفتارهای اخلاقی و مشارکت در ایجاد فرهنگ سازمانی اخلاق محور توانمند نماید. در نهایت، تدوین الگویی برای مسئولیت اجتماعی و کسب و کار اخلاقی متناسب با فرهنگ و موقعیت داخلی کشور میتواند کار ساز باشد.

مطابق با نتایج پژوهش حاضر کلارسون و همکارانش (۲۰۱۱) به این نتیجه رسیدند که بهترین عملکرد اجتماعی منجر به بهترین عملکرد مالی می‌شود. هم‌چنین نتایج این پژوهش با تحقیقات، وحیدی (۱۳۹۴) سانگ و همکاران (۲۰۱۷)، اویونو و همکاران (۲۰۱۱)، آرشد و رازاک (۲۰۱۱) همسو می‌باشد. و بیان‌کننده این مطلب است که افشای شاخص‌های اجتماعی و محیطی منجر به افزایش عملکرد مالی می‌شود.

و با نتایج تحقیق لیندی (۱۳۹۴) و خلیلی (۱۳۸۹) که افشای شاخص‌های اجتماعی را همسو با افزایش عملکرد مالی نمی‌داند در تضاد می‌باشد.

با توجه به نتایج این پژوهش به مدیران شرکت‌ها پیشنهاد می‌شود که شاخص‌های مزبور را در شرکت تقویت بخشیده چرا که بهبود عملکرد اجتماعی، زیست محیطی و اخلاقی منجر به بهبود عملکرد مالی می‌شود. این نتایج با انتظارات ما مطابقت دارد و اهمیت و کیفیت افشای اجتماعی برای تشویق بیشتر به سرمایه‌گذاری در مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها را ترویج می‌دهد. پیشنهادهایی که با نتایج به دست آمده می‌توان ارائه کرد به شرح زیر می‌باشد:

۱) به سازمان بورس و اوراق بهادار تهران پیشنهاد می‌شود: با توجه به رابطه مثبت بین عملکرد اجتماعی و عملکرد محیطی و عملکرد اخلاقی با عملکرد مالی شرکت‌ها، افشای شاخص‌های عملکرد اجتماعی، محیطی و اخلاقی شرکت‌ها و امتیاز مربوط به آن‌ها را برای شرکت‌های پذیرفته شده در بورس الزامی کند و اطلاعات مربوط به این شاخص‌ها را به صورت کارآمد سازمان دهد.

۲) به کلیه متصدیان عملکرد اجتماعی شرکت‌ها اعم از دانشگاهیان، مدیران، نهاد‌های اجرایی، تحلیلگران و سرمایه‌گذاران پیشنهاد می‌شود: با توجه به اینکه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی زیست محیطی (محیطی) و اخلاق و عملکرد مالی شرکت‌ها رابطه مثبت وجود دارد، همه بخش‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی را در جهت بهبود عملکرد اجتماعی و حرکت به سمت توسعه پایدار هماهنگ سازند. سرمایه‌گذاران در تصمیمات سرمایه‌گذاری در شرکت‌ها به امتیاز زیست محیطی (محیطی) و اخلاق به عنوان عامل مؤثر و مرتبط با عملکرد شرکت توجه نمایند.

۳) به مدیران شرکت‌ها پیشنهاد می‌شود: شاخص‌های عملکرد اجتماعی زیست محیطی (محیطی) و اخلاق را به عنوان یک روش مدیریتی در مجموعه خود اجرا کنند تا فرآیندهای عملیاتی را در این جهت و به تبع آن کسب منافع اقتصادی بلندمدت و تسریع در نوآوری را بهبود دهند

فهرست منابع

* بادآور نهندی، یونس، بردران حسن زاده، رسول، جلالی فر، ژیل. (۱۳۹۳). بررسی ارتباط بین مسئولیت‌پذیری

- * وحیدی الیزایی، ابراهیم و ماندانا فخاری، (۱۳۹۴). تاثیر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکتی بر عملکرد مالی شرکت، دومین کنفرانس بین المللی پژوهش های نوین در مدیریت، اقتصاد و حسابداری، کوالالمپور-مالزی، موسسه سرآمد کارین.
- * Avyvnv et al (2011). Study of corporate social responsibility and financial performance. *Journal of Economic*. 38, 77-114.
- * Arshad, R. and Razak, S.N.A.A. (2011). Corporate Social Responsibility Disclosure and Interaction Effects of Ownership Structure on firm Performance. *Business, Engineering and Industrial Applications (ISBEIA)*, 111, 25-28.
- * Carroll, A. B. (1979). A three-dimensional conceptual model of corporate. social performance. *Academy of Management Review*, 4, 496-505.
- * Clarkson, P. M., Li, Y., Richardson, G. D., & Vasvari, F. P. (2011). Does it really pay to be green? Determinants and consequences of proactive environmental strategies. *J. Account. Public Policy* 30(2), 122-144.
- * Duff, A. (2016). Corporate social responsibility reporting in professional accounting firms. *The British Accounting Review*, 48(1), 74-86.
- * Farag, H., Meng, Q., & Mallin, C. (2015). The social, environmental and ethical performance of Chinese companies: Evidence from the Shanghai Stock Exchange. *International Review of Financial Analysis*, 42, 53-63.
- * Feng, Z.-Y., Wang, M.-L., and Huang, W.-H. (2015). Equity Financing and Social Responsibility: Further International Evidence. *J. Accounting*. Vol 17. 1- 34.
- * Graz, A. (2006). Environmental Management Accounting And Cleaner Production. *Journal of Economic*.
- * Hasan, M. M., & Habib, A. (2017). Corporate life cycle, organizational financial resources and corporate social responsibility. *Journal of Contemporary Accounting & Economics*, 13(1), 20-36.
- * Kim, Y., Li, H., & Li, S. (2014). Corporate social responsibility and stock price crash risk. *J. Bank. Finan.* 43, 1-13.
- * Li, W., & Zhang, R. (2010). Corporate social responsibility, ownership structure, and political interference: Evidence from China. *Journal of Business Ethics*, 96, 631-645.
- * Preston & O' Bannon. (1997). The corporate social-financial performance relationship. *Business and Society*, 36 (4):419-429.
- * Russo, A., & Perrini, F. (2010). Investigating stakeholder theory and social capital: CSR in large firms and SMEs. *J. Bus. Ethics* 91(2), 207-221.
- * Saeidi, S. P., Sofian, S., Saeidi, P., Saeidi, S. P., & Saeidi, S. A. (2015). How does corporate social responsibility contribute to firm financial performance? The mediating role of competitive advantage, reputation, and customer satisfaction. *Journal of Business Research*, 68(2), 341-350.
- اجتماعی و عملکرد شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. مدیریت بهره‌وری، ۸(۲۸)، ۱۳۹-۱۶۴.
- * پورعلی، محمدرضا، حجامی، محدثه. (۱۳۹۲). بررسی رابطه بین افشای مسئولیت اجتماعی و مالکیت نهادی در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، ۳(۱۰)، ۱۳۵-۱۵۰.
- * جبارزاده کنگر لویی، سعید، فاتحی، سمیه، متوسل، مرتضی. (۱۳۹۵). ایدئولوژی‌های اخلاقی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی و عدم تقارن اطلاعاتی در شرکتهای حسابداری مالی و حسابرسی، ۸(۳۱)، ۲۲-۴۰.
- * حیدرپور، فرزانه، قرنی، محمد. (۱۳۹۴). تاثیر حسابداری زیست محیطی بر شاخص‌های مالی و عملیاتی شرکتهای تولیدی. پژوهشهای حسابداری مالی و حسابرسی، ۷(۲۶)،
- * ربیعی، حامد، امینی، ولی اله، ایزدی نیا، ناصر. (۱۳۹۲). بررسی ارتباط ارزشی اطلاعات حسابداری در شرکتهای پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران. پژوهش های تجربی حسابداری، ۲(۴)، ۱۰۱-۱۲۳
- * رضائی لیندی، مینا، ۱۳۹۴، بررسی اثر عملکرد اجتماعی، زیست محیطی و اخلاقی بر عملکرد مالی در صنایع شیمیایی، دارویی و خودروئی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، دومین کنفرانس بین المللی پژوهش های نوین در مدیریت، اقتصاد و علوم انسانی، دبی، موسسه سرآمد همایش کارین
- * صنوبر ناصر، خلیلی مجید، ثقفیان حامد. (۱۳۸۹). بررسی رابطه بین مسوولیت پذیری اجتماعی با عملکرد مالی شرکت ها. کاوش های مدیریت بازرگانی، دوره ۲ (۴) ۲۸- ۵۲
- * عرب صالحی، مهدی، صادقی، غزل. معین الدین، محمود (۱۳۹۲). مسئولیت اجتماعی با عملکرد مالی شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. مجله پژوهش های تجربی حسابداری، ۱: ۹-۲۰.
- * فغانی ماکرانی، خسرو، زندی، آناهیتا. (۱۳۹۶). تاثیر عکس العمل بازار در برابر نگهداشت وجه نقد مازاد، فصلنامه علمی پژوهشی دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، سال ۶، شماره ۲۲، تابستان ۱۳۹۶، صفحه (۱ تا ۱۲).
- * مرادزندی، آناهیتا، تنانی، محسن. (۱۳۹۴). تأثیر جریان وجه نقد آزاد و سطح انباشت وجه نقد بر انعطاف‌پذیری مالی، پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، سال ۷، شماره ۲۷، پائیز ۱۳۹۴، صفحه (۵۷ تا ۷۱).

- * Salvsky and Zvlch (2014). The relationship between the disclosure of corporate social responsibility and quality of earnings. *Scand. J. Econ.* 95, ۶۲۵-۶۰۷.
- * Simpson, G.W. and Kohers, T (2002). The link between corporate social and financial performance: evidence from the banking industry. *J. Bus. Ethics*, Vol. 35(2), 97-109.
- * Song, H., Zhao, C., & Zeng, J. (2017). Can environmental management improve financial performance: An empirical study of A-shares listed companies in China. *Journal of Cleaner Production*, 141, 1051-1056.
- * Waddock, S.A. and Graves, S.B., (1997). The corporate social performance-financial performance link. *Strateg. Manage. J.*, Vol. 18 (4), 303-319.
- * Wang, H., Tong, L., Takeuchi, R., & George, G. (2016). Corporate social responsibility: An overview and new research directions thematic issue on corporate social responsibility. *Academy of Management Journal*, 59(2), 534-544.
- * Wahba, H., & Elsayed, K. (2015). The mediating effect of financial performance on the relationship between social responsibility and ownership structure. *Future Business Journal*, 1(1), 1-12.
- * Withisuphakorn, P., & Jiraporn, P. (2016): The effect of firm maturity on corporate social responsibility (CSR): do older firms invest more in CSR? *Appl. Econ. Lett.* 23(4), 298-301.

Archive of SID